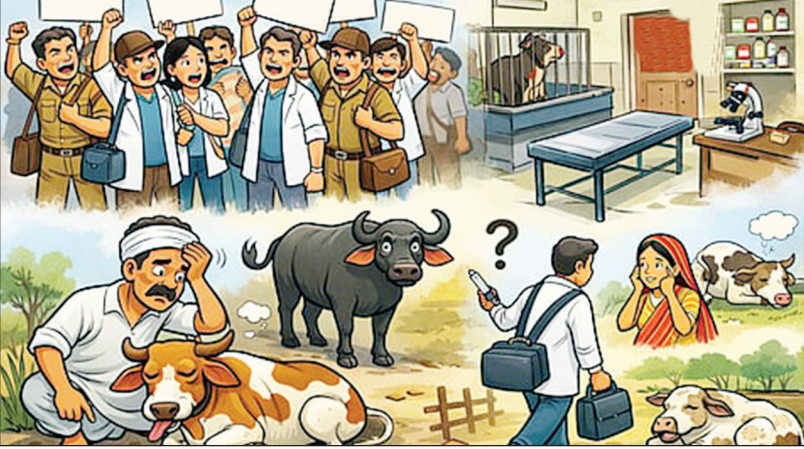

महाराष्ट्रावरील कर्जचे वास्तव

माचं २०२६ अखेरपर्यंत महाराष्ट्र मधील एकूण कर्ज अंदाजे ९ लाख ३२ हजार कोटी रुपयांवर पोचले. गेल्या पाच वर्षांत, महाराष्ट्र सरकारचे एकूण थकीत कर्ज सुमारे ५.४८ लाख कोटी रुपयांहून २०२६-२०२७ साठी अंदाजित ११.०२ लाख कोटी रुपयांपर्यंत वाढण्याचा अंदाज आहे. वर्ष २०२१-२०२२ मध्ये शासनाने एकूण ९०,५८७ कोटी रुपये,२०२२-२०२३ मध्ये शासनाने एकूण १,२०,८४१ कोटी रुपये,२०२३-२०२४ मध्ये शासनाने एकूण कोटी रुपये,२०२४-२०२५ मध्ये शासनाने एकूण १,४३,६३५ कोटी रुपये २०२५-२०२६ साठी नवीन कर्जातून सुमारे १,९३,७२३ कोटी रुपये उभारण्याचा प्रस्ताव होता.

केवळ जुन्या मुद्दलाची परतफेड करण्यासाठी राज्य सरकार दरवर्षी मोठ्या प्रमाणात अर्थसंकल्पात तरतूद करावी लागते. २०२१-२२ मध्ये कर्ज परत फेडीवर ४०,१५८ कोटी रुपये,२०२२-२३ मध्ये कर्ज परत फेडीवर ४१,६८९ कोटी रुपये,२०२३-२४ मध्ये कर्ज परत फेडीवर ४८,५७८कोटी रुपये,२०२४-२५ मध्ये कर्ज परत फेडीवर ५६,७२७ कोटी रुपये,२०२५-२६ मध्ये कर्ज परत फेडीवर ६२,०३१ कोटी रुपये, आणि २०२६-२०२७ मध्ये तो ७०,०५५ कोटी रुपयांहून अधिक वाढण्याचा अंदाज आहे.

महाराष्ट्र शासन विविध स्रोतांकडून हे कर्ज उभे करते. कर्जाचा मोठा हिस्सा,

सुमारे ७५ टक्के ते ८० टक्के खुल्या बाजारातून रोखे (बॉड) विकून गोळा केला जातो. केंद्र सरकारकडून मिळणाऱ्या विशेष विकास व अल्प मुदतीचे कर्जचि प्रमाण साधारणपणे ६ टक्के ते ९ टक्के दरम्यान असते.महाराष्ट्र सरकारच्या एकूण कर्जाच्या आणि उत्तरदायित्वाच्या रचनेमध्ये विविध वित्तीय संस्था आणि राष्ट्रीयीकृत बँकांकडून मिळणारे कर्ज (अंतर्गत कर्ज) आणि राज्य भविष्य निर्वाह निधी यांचा वाटा एकत्रितपणे सुमारे २० टक्के ते २५ टक्केच्या दरम्यान असतो.राज्याला मिळणारा महसूल उत्पन्न आणि केंद्राकडून येणारा हिस्सा यातून दरवर्षी कर्जचि व्याज आणि हप्ते फेडले जातात.दरवर्षी कर्जचि व्याज फेडण्यासाठीच राज्याला सरासरीने ६५ हजार कोटी रुपयांपेक्षा जास्त खर्च करावा लागतो. पण या घेतलेल्या कर्जावर जुलै २०२६ मध्ये नियंत्रक आणि महालेखापरीक्षक (कॅंग) यांनी प्रकाशित केलेल्या अहवालात गंभीर आक्षेप घेतले असून,त्यात राज्य सरकारने प्रमुख आर्थिक दायित्वे लपवली आणि कायदेशीर देखरेखीला बगल दिली,असे नमूद केले आहे. महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पाबाहेरील कर्जे म्हणजे राज्य मालकीच्या महामंडळांनी मुख्य सरकारी अर्थसंकल्पाऐवजी घेतलेली कर्जे, नियमित अर्थसंकल्पीय कागदपत्रांमध्ये दिसत नाहीत.३१ मार्च २०२५ पर्यंत

एकूण लपविलेले कर्ज (ऑफ बजेट डेट) २८,३२५ कोटी रुपयांवर पोहोचले. त्यात मुख्य कर्जदार महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाने केवळ २०२४-२५ मध्ये जमीन आणि रस्त्यांच्या कामांसाठी १८,४४० कोटी रुपये उभारले. राज्याने दावा केला की त्यांची वित्तीय तूट (उत्पन्न आणि खर्चातील तफावत) सकल राज्य देशांतर्गत उत्पादनाच्या २.७४ टक्के होती.कॅंगनुसार खरी तूट ३.२० टक्के होती, जी वित्तीय जबाबदारी आणि अर्थसंकल्प व्यवस्थापन कायद्याने निर्धारित केलेल्या ३ टक्काच्या सुरक्षित मर्यादेचे उल्लंघन करते. राज्याने कर्जावरील व्याज आणि मुद्दल परतफेडीवर २,००० कोटी रुपयांहून अधिक खर्च केला. या खर्चाची नोंद नियमित खर्च (महसूल खर्च) म्हणून करण्याऐवजी गुंतवणूक (भांडवली खर्च) म्हणून केली. यामुळे कोणतीही नवीन मालमत्ता तयार झाली नाही, तरीही विकास कामावर जास्त खर्च झाल्याचे कागदावर भासवले गेले.या चुकीच्या नोंदीमुळे राज्याची महसुली तूट प्रत्यक्षात होती त्यापेक्षा कमी दिसली. राज्याने पैशांचा योग्य वापर करण्याऐवजी हजारो कोटी रुपये व्ह्यूअल पर्सनल डिपॉझिट अकाउंट्समध्ये जमा करून ठेवले. कॅंग अहवालानुसार वाढते सार्वजनिक कर्ज आणि लपविलेले कर्ज यामुळे महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेवर

आणि व्याज भरण्याच्या क्षमतेवर गंभीर परिणाम होत आहे.वित्तीय लेखाजोखानुसार ३१ मार्च २०२५ पर्यंत महाराष्ट्राचे अधिकृत कर्ज ८.५९ लाख कोटी रुपये दाखवले गेले होते. मात्र, कॅंगने जेव्हा यात २८,३२५ कोटी रुपयांचे लपविलेले कर्ज जोडले, तेव्हा राज्याचे एकूण वास्तव कर्ज ८.८७ लाख कोटी रुपयांवर पोहोचले. लपविलेले कर्ज जोडल्यानंतर राज्याचे एकूण दायित्व राज्याच्या उत्पन्नाच्या १९.५८ टक्के इतके झाले आहे. तसेच राज्य विधिमंडळाच्या माहितीनुसार, वेगवेगळ्या महामंडळांना सरकारने दिलेल्या एकूण हमीमुळे राज्यावरील भविष्यातील कर्जाचा बोजा गंभीर बनत आहे. कर्ज वाढल्यामुळे राज्याला दरवर्षी द्याव्या लागणाऱ्या व्याजाचा बोजा अत्यंत वेगाने वाढत आहे. कॅंगच्या निरीक्षणानुसार, राज्याच्या एकूण महसुली जमापैकी तब्बल ६३.४५ टक्के हिस्सा हा केवळ बांधील खर्च (कमिटेड एक्सपेंडिंर) म्हणजेच सरकारी कर्मचाऱ्यांचे पगार, पेन्शन, सबसिडी आणि वाढलेले व्याज भरण्यातच खर्च होत आहे. महसुलातील ६३ टक्क्यापेक्षा जास्त रक्कम आधीच्याच दायित्वांवर खर्च होत असल्यामुळे, राज्याकडे पायाभूत सुविधा,आरोग्य आणि शिक्षण यांसारख्या नवीन विकासकामांसाठी अत्यंत मर्यादित निधी शिल्लक राहत आहे. वाढते व्याज भरण्यासाठी आणि दैनंदिन खर्च

भागवण्यासाठी सरकारला पुन्हा नवीन कर्ज काढावे लागत आहे, ज्यामुळे राज्य कर्जाच्या दुष्टचक्रात अडकण्याचा धोका निर्माण झाला आहे.

यंदाच्या वर्षी महाराष्ट्रात ३५८ पैकी २६५ तालुक्यांमध्ये (सुमारे ७४ ते ७५ टक्के तालुक्यांमध्ये) दुष्काळ जाहीर करण्यात आला आहे.सरकारी तिजोरीवर सुमारे ४५,००० कोटी रुपयांचा अतिरिक्त आर्थिक बोजा पडण्याचा प्राथमिक अंदाज वित्त विभागाने वर्तवला आहे. जरी महाराष्ट्र सरकारने केंद्राकडे राष्ट्रीय आपत्ती प्रतिस्थाद निधी (एनडीआरफ) अंतर्गत विशेष आर्थिक पॅकेजची मागणी केली तरी एनडीआरफ नियमावली अंतर्गत केंद्र सरकार केवळ पिकांचे नुकसान आणि तातडीच्या दुष्काळी उपायांसाठीच निधी मंजूर करते,व तो निधी जास्तीत जास्त ६,००० कोटी रुपयांचा असू शकतो. त्यामुळे राज्य सरकारला केंद्राच्या परवानगीने कमीतकमी ४०,००० कोटी रुपयांचे अतिरिक्त कर्ज उचलावे लागणार आहे. एकंदरीत,महाराष्ट्राच्या वाढत्या कर्जाच्या आणि महसुली तुटीच्या पार्श्वभूमीवर कॅंगने राज्याला संभाव्य 'कर्जाच्या सापळ्यातून' बाहेर काढण्यासाठी वास्तववादी अर्थसंकल्प तयार करण्याचा सल्ला दिला आहे.सरकारने केवळ घोषणा न करता राज्याच्या प्रत्यक्ष महसुली जमा आणि खर्चाचा योग्य ताळमेळ ठेवून वास्तववादी अर्थसंकल्प तयार करावा,पुरवणी मागण्याचे प्रमाण

कमी करून बजेटचे अचूक नियोजन करावे, अर्थसंकल्पबाह्य कर्ज घेणे बंद करावे,सरकारने विविध महामंडळांच्या माध्यमातून घेतलेले हजारो कोटी रुपयांचे छुपे कर्ज अधिकृत अर्थसंकल्पात दाखवले पाहिजे व वित्तीय नियमांच्या बाहेरील कर्जांवर अवलंबून राहणे मर्यादित करावे जेणेकरून भविष्यातील परतफेडीचा ताण कमी होईल,असे सुचविले आहे. तसेच मध्यमकालीन वित्तीय महसुली तूट कमी करण्यासाठी आणि भांडवली गुंतवणुकीसाठी आर्थिक जागा निर्माण करण्यासाठी सरकारने मध्यमकालीन वित्तीय एकत्रीकरण आराखडा तयार करावा व विविध विभागांच्या वैयक्तिक ठेव खात्यांमध्ये किंवा बँकेत पडून असलेला विनावापर निधी तात्काळ राज्याच्या मुख्य संचित निधीत जमा करावा, ज्यामुळे महसुली तूट कमी दाखवण्यास मदत होईल. महाराष्ट्र राजकोषीय उतरदायित्व आणि बजेट व्यवस्थापन कायद्यांतर्गत ठरवून दिलेल्या ३ टक्के वित्तीय तुटीच्या मर्यादेचे काटेकोरपणे पालन करावे. केवळ लोकप्रिय घोषणा किंवा कल्याणकारी योजनांवर अवाजवी खर्च करण्याऐवजी, राज्याला महसूल मिळवून देणाऱ्या उत्पादनक्षम मालमत्ता आणि पायाभूत सुविधांच्या विकासावर खर्च वाढविणे आवश्यक ठरते.

प्रा डॉ संजय खडक्कार,
माजी तज्ज्ञ सदस्य,
विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ.

(सेवानिवृत्त होऊन) जाता राहिल कार्य काय...

हमें तो यही था गुरु, गम-ए- यार है हमसे दूर।
वही गम जिसे हमने किस किस जतन से, निकाला था इस दिलसे दूर।
वह चलकर कयामत कि चाल आ गया...

सेवानिवृत्तीच्या दिवशी मजरुह सुल्तानपुरी यांच्या मेरे हमदम मेरे दोस्त या चित्रपटातल्या 'हुई शाम उनका खयाल आ गया' या गाण्यातलं कडवं 'जॉली गुड फेलो' ट्युनसोबत वाजवावं. चित्रपटात जरी हे प्रेयसीच्या विरहामुळे नायकाच्या मनाची अवस्था व्यक्त करत असलं तरी चार्ज रिपोर्टवर सही करतानाच्या भावनांना सुध्दा चपखल बसतं.

कार्यालयाच्या उंबरठ्या समोर पुढच्या पर्वाच्या कृष्णविवराचं प्रवेशद्वार असतं. सेवानिवृत्तीला दुसऱ्या इनिंगची सुरुवात म्हणतात खरी परंतु वास्तविक पाहता ही आयुष्याच्या तिसऱ्या पर्वाची नांदी असते. कारण करियर सुरू होण्यापूर्वीच्या काळाचा सेवानिवृत्ती हा अ‍ॅंटी-क्लार्यमॅक्स असतो. टकमक टोकावरून या कृष्णविवरात उडी घेणं अपरिहार्य असतं. सहकाऱ्यांकडे पाहताना आपल्या डोळ्यात 'मिच्छामी दुक्कडम" चे तर त्यांच्या डोळ्यात 'घालीन लोटांगण, वंदिन चरणा' नंतर विसर्जन झाल्याचे भाव असतात. आपल्यावर स्तुतिसुमने उधळणं असत असताना आपण अभिनंदनाच्या संदेशांवर ओझरते कटाक्ष टाकत असतो. मन 'बिते हुए दिनांन' मिस करत येणाऱ्या 'फुरसत'च्या दिनांचं काय करायचं या विवंचनेत असतं.

घर फुलांच्या सुगंधानं दरवळून गेलेलं असतं. अभिनंदनांचा वर्षाव चालूच असतो. शाली, श्रीफळं, सन्मानचिन्हं दिवाणखान्याची शोभा वाढवत असतात. अर्धांगिनी शालू सावरत पाणावलेल्या डोळ्याने स्मितहास्य करत आपल्याकडे आणि आपण तिच्या डोळ्यांपलिकडे शून्यात पाहात असतो. महत्त्वाच्या वस्तू पॅक करून नंबर घालून ठेवलेले पुढ्यांचे बॉक्स इकडे तिकडे ठेवलेले असतात. घर इमिग्रेशन पूर्ण करून वेटिंग रुममध्ये आल्यासारखं फिलिंग देत राहतं. बॉन व्होयाज...

चौदा वर्षे वनवास आणि त्यानंतर एक वर्ष अज्ञातवास. वनवास नाही म्हणता येणार परंतु अज्ञातवासाचं एक वर्ष सुरू होतं. साम्राज्य गेल्यामुळे मंजिलच्या शोधात निघालेल्या या हुमायूँचा नो मॅन्स लॅंड मधला प्रवास सुरू होतो. एके काळच्या युध्दनैकेचं हळू-हळू दिव्याची उघडझाप होणाऱ्या, इतरांना गाईड करण्यास सदैव तत्पर असलेल्या लाईट हाऊसमध्ये रुपांतर होतं. कामं सांगण्यासाठी वाजणारे नंबर कमी होत जातात आणि आपणही त्यांच्याकडे दुर्लक्ष करायला सुरुवात करतो. फिटनेस वॉकवेळी क्रॉस होणारे हाय करून न थांबता पुढे जातात, कधी काळी ज्युनियर भेटले तर तुमच्या उजव्या बाजूने चालतात. ऑफिसमध्ये भेटायला गेलो तर निघताना खुर्चित उभे राहून हस्तांदोलन करून रिडरला गाडीपर्यंत सोडायला सांगतात.

हळू हळू 'काहीही न करणं' हा पर्याय कसा योग्य राहिल हा विचार वर्ष संपता संपता आपल्या मनात येतो. राजाचं मारचं आणि पावसाचं झोडपण झाल्या नंतर कुणालाही रिपोर्ट न करणं आणि

त्याचबरोबर कुणालाही लॉग टर्मसाठी कमिटमेंट न देणं ही बेजाबदारपणाची भावना वाढीस लागायला लागते. रिअल टाईम मध्ये जगण्यासाठी कसा संपूर्ण वेळ राखून ठेवता येईल, ही लाईफस्टाईल अंगीकारण्यासाठी आर्थिक विवंचना कशी दूर करता येईल याबाबत विचारमंथन सुरू होतं. तत्व असं की एकटेपणा आणि एकांत यामधला फरक लक्षात यायला लागतो. सकारात्मक स्वमग्नता येणं ही पुढची पायरी. आयुष्यभर जे काही नियोजन केलं त्यातलं किती वास्तवात आणता आलं याचा विचार केला तर नियोजन चुकणं हा अपवाद नसून नियमंच झाला होता असं वाटतं. आपल्या नियंत्रणात नसलेल्या हजारो घडामोडींच डायनॅमिक्स पाहता नियोजन केल्याप्रमाणे घडलं तर नवल. नियोजनशून्यतेमुळे काय होईल याची चाचपणी होते. नविन शोध लागतो कि केवळ पूर्व-पश्चिम-उत्तर-दक्षिण येवढंच ठरवून पुढं गेलं तरी कारवाय तयार होत जातो.

उमेदवारीच्या काळातलं जिद्दीनं जगणं आणि वर्तमानातलं काहीही न करता जगणं यामधला फरक ठळकपणे जाणवतो. त्यावेळी ध्येयपूर्तीसाठी लागणारी ऊर्जा होती. बिक्ट परिस्थितीशी दोन हात करण्याची धमक होती. परंतु आर्थिक चणचण होती. त्याउलट आता फिरून त्याप्रमाणे जागण्या विचार केला तर पहिली जाणवणारी गोष्ट म्हणजे त्यावेळी स्वप्रात असलेल्या गोष्टी आता वास्तवात आलेल्या असतात. जाणिवेमुळे भौतिक गोष्टींबद्दलची ओढ लागत नाही. याचा परिणाम दातूत्वाची भावना थोडीफार जागृत होण्यात होतो. देवळात देणगीची पावती फाडली नाही तर अवघडल्यासारखं होतं. कुणी हात पसरला आणि सुटे पैसे असतील तर दिले जातात. कुणाला उधार देण्यापेक्षा देऊन टाकणं बरं वाटायला लागतं. जणूकाही बदली झाली आहे आणि सामानाची आवराआवर करताना बऱ्याच वस्तू देऊन टाकल्यावर क्लटर कमी झाल्यासारखं सारखं फिलिंग येतं.

असं राहायला सुरुवात केल्यानंतर समजतं कि नेटवर्किंग करण्याची काही आवश्यकता नाही. कारण आता आपलं कुणाकडे काही "काम" नसतं. जुनं ते सोनं समजून आयुष्यातल्या महत्त्वाच्या व्यक्ती कोण हे लक्षात येतं. कुटुंब किती महत्त्वाचं असतं याचा प्रत्यय यायला लागतो. नातवंडं हा आपला पुनर्जन्मचं जणू, मुलांना त्यांच्या जीवनशैलीबाबत टीका न करता आहेत तशी स्विकारली आणि फक्त मागतील तेंव्हा सल्ला देण्याचं धोरण ठेवलं तर पुढचं सगळं सुकर होऊन जातं. आश्चर्याचा धक्का त्यावेळी बसतो ज्यावेळी सेवानिवृत्त झालेल्या इतर मित्रांचा ग्रूप पुन्हा पुनर्जिवित होतो आणि आपण बऱ्यापैकी बिडीही होऊन जातो.

या जगण्यावर, या जन्मावर, शत:दा प्रेम करावे.

जयंत नाईकनवरे
आय.पी.एस. (सेवानिवृत्त)

जगभरातील समाजांना निसर्गाच्या संवर्धनासाठी प्रोत्साहित करणे!

इंटरनॅशनल युनियन फॉर कॉन्झर्वेशन ऑफ नेचर (आययूसीएन) ही निसर्ग संवर्धन आणि नैसर्गिक संसाधनांच्या शाश्वत वापराच्या क्षेत्रात काम करणारी एक आंतरराष्ट्रीय संस्था आहे. ५ ऑक्टोबर१९१४ मध्ये स्थापन झालेली आययूसीएन ही नैसर्गिक जगाची स्थिती आणि त्याचे संरक्षण करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या उपायांवर जागतिक प्राधिकरण बनली आहे. ती डेटा संकलन आणि विश्लेषण , संशोधन, क्षेत्रीय प्रकल्प, समर्थन आणि शिक्षण यांमध्ये गुंतलेली आहे. आययूसीएनचे ध्येय जगभरातील समाजांना निसर्गाचे संवर्धन करण्यासाठी प्रभावित करणे, प्रोत्साहित करणे आणि मदत करणे आणि नैसर्गिक संसाधनांचा कोणताही वापर न्याय्य आणि पर्यावरणीयदृष्ट्या शाश्वत असेल याची खात्री करणे, हे आहे.

गेल्या काही दशकांमध्ये, आययूसीएनने आपले लक्ष संवर्धन पर्यावरणाच्या पलीकडे विस्तारले आहे आणि आता आपल्या प्रकल्पांमध्ये शाश्वत विकासाशी संबंधित मुद्दांचा समावेश करते. निसर्ग संवर्धनाच्या समर्थनासाठी जनतेला एकत्र आणण्याचे आययूसीएनचे स्वतःचे उद्दिष्ट नाही. माहिती आणि सल्ला देऊन, तसेच भागीदारी निर्माण करून सरकार, व्यवसाय आणि इतर भागधारकांच्या कृतींवर प्रभाव टाकण्याचा त्याचा प्रयत्न असतो. ही संस्था जगभरातील प्रजातींच्या संवर्धन स्थितीचे मूल्यांकन करणाऱ्या 'आययूसीएन रेड लिस्ट ऑफ थ्रेटंड स्पीशीज' संकलित आणि प्रकाशित करण्यासाठी सर्वसामान्यांमध्ये सर्वाधिक ओळखली जाते .

आययूसीएनमध्ये १७० हून अधिक देशांमधील १,४०० हून अधिक सरकारी आणि गैर-सरकारी संस्था सदस्य आहेत. सुमारे १६,००० शास्त्रज्ञ आणि तज्ञ स्वेच्छेने आययूसीएन आयोजांच्या कार्यात सहभागी होतात. ते ५० हून अधिक देशांमध्ये ९०० हून अधिक पूर्ण-वेळ कर्मचारी नियुक्त करते. त्याचे मुख्यालय ग्लॅंड, स्वित्झर्लंड येथे आहे . दर चार वर्षांनी, आययूसीएन जागतिक संवर्धन कॉॅंग्रेससाठी आययूसीएनचे आयोजन करते, जिथे आययूसीएन सदस्य शिकारसींवर मतदान करून जागतिक संवर्धन अजेंडा ठरवतात आणि ठराव व आययूसीएन कार्यक्रम मंजूर करून सचिवालयाच्या कार्याला मार्गदर्शन करतात.

आययूसीएनला संयुक्त राष्ट्रांमध्ये निरीक्षक आणि सल्लागार दर्जा आहे आणि ते निसर्ग संवर्धन आणि जैवविविधतेवरील अनेक आंतरराष्ट्रीय करारांच्या अंमलबजावणीत भूमिका बजावते. ते वर्ल्ड वाईड फंड फॉर नेचर आणि वर्ल्ड कॉन्झर्वेशन मॉनिटरिंग सेंटरच्या स्थापनेत सहभागी होते. भूतकाळात, स्थानिक लोकांच्या हितापेक्षा निसर्गाच्या हिताला प्राधान्य दिल्याबद्दल आययूसीएनवर टीका झाली आहे. अलिकडच्या वर्षांत, व्यावसायिक क्षेत्राशी असलेल्या त्याच्या जवळच्या संबंधांमुळे वाद निर्माण झाला आहे.

आययूसीएनची स्थापना १९४८ मध्ये झाली.

‘आययूसीएन’चा स्थापना दिन

सुरुवातीला याला इंटरनॅशनल युनियन फॉर द प्रोटेक्शन ऑफ नेचर (१९४८-१९५६) म्हटले जात असे आणि पूर्वी हे वर्ल्ड कॉन्झर्वेशन युनियन (१९९०-२००८) म्हणूनही ओळखले जात होते. युनेस्कोचे पहिले महासंचालक ज्युलियन हक्सले यांनी आययूसीएनची स्थापना करण्याचा पुढाकार घेतला. आययूसीएनची स्थापना ५ ऑक्टोबर १९४८ रोजी प्रेझेंसमधील फॉन्टेनब्लू येथे झाली, जेव्हा युनेस्कोच्या प्रेरणेने विविध सरकारे आणि संवर्धन संस्थांच्या प्रतिनिधींनी 'इंटरनॅशनल युनियन फॉर द प्रोटेक्शन ऑफ नेचर'ची स्थापना करणाऱ्या एका औपचारिक अधिनियमावर स्वाक्षरी केली. ही नवीन संस्था स्थापन करण्याचा पुढाकार युनेस्कोकडून आणि विशेषतः त्याचे पहिले महासंचालक, ब्रिटिश जीवशास्त्रज्ञ ज्युलियन हक्सले यांच्याकडून आला होता. त्याच्या स्थापनेच्या वेळी, आययूसीएन ही निसर्ग संवर्धनाच्या संपूर्ण क्षेत्रावर लक्ष केंद्रित करणारी एकमेव आंतरराष्ट्रीय संस्था होती (पक्ष्यांच्या संरक्षणासाठी एक आंतरराष्ट्रीय संस्था, जी आता बर्डलाइफ इंटरनॅशनल आहे , १९२२ मध्ये स्थापन झाली होती).

आययूसीएन (इंटरनॅशनल युनियन फॉर कॉन्झर्वेशन ऑफ नेचर) ची सुरुवात ब्रुसेल्समध्ये ६५ सदस्यांसह झाली आणि ते युनेस्कोशी जवळून संबंधित होते. त्यांनी संयुक्तपणे न्यूयॉर्कमधील लेक सक्सेस येथे १९४९ ची निसर्ग संरक्षण परिषद आयोजित केली आणि अत्यंत धोक्यात असलेल्या प्रजातींची पहिली यादी तयार केली. आपल्या स्थापनेच्या सुरुवातीच्या काळात आययूसीएन जवळजवळ पूर्णपणे युनेस्कोच्या निधीवर अवलंबून होते आणि १९५४ मध्ये हा निधी अनपेक्षितपणे बंद झाल्यावर त्यांना आपले उपक्रम तात्पुरते कमी करण्यास भाग पडले. आययूसीएन प्रमुख शास्त्रज्ञांना सहभागी करून घेण्यात आणि वन्यजीवांवर महत्त्वाचे मुद्दे ओळखण्यात यशस्वी झाले, परंतु त्यांनी विकसित केलेल्या अनेक कल्पना कृतीत उतरल्या नाहीत. सरकारांची कृती करण्याची अनिच्छा, आययूसीएनच्या आदेशाबद्दलची अनिश्चिता आणि

संसाधनांची कमतरता यामुळे हे घडले. १९५६ मध्ये, आययूसीएनने आपले नाव बदलून इंटरनॅशनल युनियन फॉर कॉन्झर्वेशन ऑफ नेचर अँड नॅचरल रिसोर्सेस असे ठेवले.

सुरुवातीच्या काळात आययूसीएनच्या अनेक संवर्धन क्षेत्रीय प्रकल्पांचे केंद्रबिंदू आफ्रिकेला होता. आययूसीएनने संरक्षित क्षेत्र व्यवस्थापनाच्या 'येलोस्टोन मॉडेल'ला समर्थन दिले, ज्याने निसर्गाचे संरक्षण करण्यासाठी मानवी उपस्थितीा आणि क्रियाकलापांवर कठोर निर्बंध घातले. जागतिक सांस्कृतिक आणि नैसर्गिक वारसा संरक्षणासंबंधी अधिवेशन (१९७२). आययूसीएनने युनेस्कोसोबत जागतिक वारसा अधिवेशनाचा सह-मसुदा तयार केला आणि सुरुवातीपासूनच निसर्गावरील अधिकृत सल्लागार मंडळ म्हणून सहभागी आहे.

रामसर करार – आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या पाणथळ जागांवरील करार (१९७५). सचिवालयाचे प्रशासन अजूनही आययूसीएनच्या मुख्यालयातून चालवले जाते. जागतिक संवर्धनाचा नियमित आढावा घेण्यासाठी आययूसीएनने संयुक्त राष्ट्र पर्यावरण कार्यक्रम सोबत एक करार केला. यातून मिळणारे उत्पन्न, डब्ल्यूडब्ल्यूएफ मार्फत मिळणाऱ्या वाढत्या महसुलासोबत मिळून, या संस्थेला १९४८ नंतर प्रथमच तुलनेने भक्कम आर्थिक स्थितीत आणले. याच काळात आययूसीएनच्या संवर्धनाच्या दृष्टिकोनात व्हळूव्हू बदलाची सुरुवात झाली, ज्यामध्ये संस्थेने विकसनशील जगाला अधिक आकर्षित करण्याचा प्रयत्न केला.

रिकाम्या पोटी तुपाचे सेवन

सकाळी उठल्यावर रिकाम्या पोटी तुपाचे सेवन केल्याने आरोग्याला अनेक फायदे होतात. तूप हा आहाराचा भाग आहे. आपण तूप चपातीला लावून किंवा खिचडीवर घालून तुपाचे सेवन करतो. त्यामुळे जेवणाची चव वाढते, त्याच बरोबर अनेक आजारांवर देखील फायदेशीर आहे. जाणून घेऊया रिकाम्या पोटी तुपाचे सेवन केल्याने काय फायदे होतात. **»** तुपाचे सेवन केल्याने पचनक्रिया सुधारते. जर पचनाशी संबंधित काही समस्या असतील तर सकाळी उठल्यावर रिकाम्या पोटी तुपाचे सेवन करू शकता. **»** रिकाम्या पोटी तुपाचे सेवन केल्याने अनेक आजारांशी संबंधित समस्या सुधारते. जर झोप न येणे, भूक न लागणे अशी लक्षणे दिसून आल्यास तुपाचे रिकाम्या पोटी सेवन करावे. **»** सकाळी उठल्यावर रिकाम्या पोटी तुपाचे सेवन केल्याने हाडे मजबूत होतात. सांधे दुखीवर लगेच आराम देखील मिळतो.

संकलन : अनिल साखरकर

शहरात दुर्गा पूजेसाठी आवश्यक साहित्यांनी सजली बाजारपेठ

प्रतिनिधी ६ ऑक्टोबर

अकोला: शारदीय नवरात्री उत्सव रविवार, ११ ऑक्टोबरपासून सुरू होत आहे. नवरात्रीच्या तयारीसाठी अकोला शहर आणि इतर भागांमध्ये दुर्गा पूजेचे साहित्य विकणारी दुकाने सजली आहेत. नवरात्री उत्सवासाठी बाजारपेठांमध्ये पूजेच्या साहित्याची खरेदी सुरू झाली आहे. देवीच्या घटासाठी विधिवत पूजेसाठी लागणारे खण, साडी, बांगडी, ओठी तसेच घटाच्या पूजेसाठी पत्रावळी बाजारात विक्रीसाठी दाखल झाली आहेत. देवीच्या पूजेसाठी

लागणाऱ्या वस्तू विकणाऱ्या दुकानांबाहेर लोकांची गर्दी दिसून येत आहे. यावर्षी, पूजेच्या साहित्यासोबतच, गेल्या वर्षीच्या तुलनेत मातीचे घट आणि बांगड्यांच्या किमतीही

मिळणारे लहान मातीचे घट आता ३० रुपयांना विकले जात आहे. जे घट ५० रुपयांना होते, ते आता ७० रुपयांना विकले जात आहे आणि जे घट ७० रुपयांना होते, ते आता सुमारे १०० रुपयांना विकले जात आहे. त्याचप्रमाणे, बांगड्यांच्या दरातही वाढ झाली आहे. ज्या बांगड्या गेल्या वर्षी २० रुपये प्रति डझन दराने विकल्या जात होत्या, त्या आता सुमारे ३० रुपये प्रति डझन दराने विकल्या जात आहेत. गांधी चौकातील आणखी एका विक्रेत्याने पूजेच्या सामानाच्या दरात १०% वाढ झाल्याचे सांगितले. दुकानदारांच्या मते,

नवरात्रीदरम्यान वाढलेल्या मागणीमुळे पूजेचे साहित्य आणि मेकअपच्या सामानाच्या किमती वाढल्या आहेत. माता राणीला अर्पण केल्या जाणाऱ्या चुनरीची किंमत देखील तिच्या आकार आणि गुणवत्तेनुसार बदलते. लहान चुनरी सुमारे ५ रुपयांपासून ते ५० रुपयांपर्यंत उपलब्ध आहे. मोठी चुनरी ५० रुपयांपासून पुढे २०० रुपयांपर्यंत उपलब्ध आहे. येत्या काही दिवसांतही खरेदीत वाढ होण्याची शक्यता दुकानदारांना आहे. दुकानदारांनी बाजारातही अशाच किमती असल्याचे सांगितले आहे.

प्रतिनिधी ६ ऑक्टोबर

हिंगोली: शहरातील मारवाडी गल्ली परिसरात एका घरात साठवलेल्या फटाक्यांच्या साठ्याने पेट घेतल्यामुळे झालेल्या स्फोटमध्ये तीन जणांचा मृत्यू तर किमान १५ जण जखमी झाल्याची माहिती प्राथमिक दृष्ट्या समजली आहे. हिंगोली शहरातील कपडा गल्ली मारवाडी गल्ली परिसरात एका घरामध्ये अवैधरित्या मोठ्या प्रमाणात फटाक्यांचा साठा करण्यात आला होता. सायंकाळी सात ते साडे सातच्या दरम्यान सदरील फटाक्यांच्या साठ्यांना आग लागली. आग लागल्यानंतर फटाक्यांनी

रौद्ररूप धारण केले. ज्यामुळे आजूबाजूच्या अनेक घरांना आग लागली. या दरम्यान अनेकांनी आग विझवण्यासाठी प्रयत्न केला. या व्यतिरिक्त काही जणांनी आजूबाजूच्या घरामधील गॅस सिलेंडर बाहेर काढून ठेवले. यादरम्यान आगीने मोठे रौद्ररूप धारण केले. ज्यामध्ये दोन व्यक्तींचा मृत्यू झाला. या व्यतिरिक्त अन्य एका व्यक्तीचा समावेश असल्याची माहिती सूत्रांनी दिली आहे. मृत व्यक्तींच्या व्यतिरिक्त अन्य १५ जण यामध्ये जखमी असून त्यातील अग्निशामक दलाचे कर्मचारी हे देखील गंभीररित्या भाजले असून त्यांना नांदेड येथे हलविण्यात आले आहे.

अद्याप पर्यंत मृत व्यक्तींचा आकडा समजला नाही. या प्रकरणात मृतांची माहिती आणि आकडेवारी वाढण्याची शक्यता वर्तवली जाते आहे. दरम्यान रहिवासी भागामध्ये फटाक्यांचा साठा कसा काय करण्यात आला यावर प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. दरम्यान जिल्हा सामान्य रुग्णालयात वैद्यकीय महाविद्यालयाचे अधिष्ठाता मुंगल यांनी भेट देऊन माहिती घेत दोन मृतांची अधिकृत आकडेवारी जाहीर केली आहे शिवाय खाजगी दवाखान्यातून पाठवण्यात आलेल्या रुग्णांची माहिती जवळपास १५ च्यावर जखमी असल्याची कळत आहे.

खंडेलवाल भवनात गोदरेज कंपनीच्या उत्पादनांचे शानदार प्रदर्शन

प्रतिनिधी ६ ऑक्टोबर

अकोला. येथील खंडेलवाल भवनमध्ये जगप्रसिद्ध गोदरेज कंपनीच्या विविध नवनवीन उत्पादनांचे भव्य प्रदर्शन आयोजित करण्यात आले आहे. या प्रदर्शनाचे उद्घाटन अकोला पूर्वचे लोकप्रिय आमदार श्री. रणधीर सावरकर यांच्या शुभहस्ते पार पडले. याप्रसंगी मित्तल इलेक्ट्रॉनिक्सचे रामजी मित्तल विशेष म्हणून उपस्थित होते.

अकोला शहरातील खंडेलवाल भवन येथे आयोजित या भव्य प्रदर्शनात जगप्रसिद्ध गोदरेज कंपनीची आधुनिक तंत्रज्ञानावरील नवीन उत्पादने प्रदर्शित करण्यात आली आहेत. या विशेष कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून अकोला पूर्वचे लोकप्रिय आमदार रणधीर सावरकर जी उपस्थित होते; त्यांनी दीपप्रज्वलन करून

प्रदर्शनाचे औपचारिक उद्घाटन केले. हे प्रदर्शन प्रामुख्याने बीटूबी (बिझनेस टू बिझनेस) म्हणजेच व्यावसायिक व्यवहारांवर केंद्रित होते, ज्यामध्ये अकोल्यातील अनेक प्रमुख इलेक्ट्रॉनिक्स व्यापाऱ्यांनी सहभाग घेतला. या प्रसंगी मित्तल इलेक्ट्रॉनिक्सचे

श्री. रामजी मित्तल यांचीही विशेष उपस्थिती होती. या कार्यक्रमात गोदरेज कंपनीतर्फे सादर करण्यात आलेल्या अत्याधुनिक फ्रिज आणि वॉशिंग मशिनसह विविध उत्पादनांच्या नवीन रेंजला व्यापाऱ्यांचा उदंड प्रतिसाद मिळाला. एकाच

छताखाली ग्राहकांना गोदरेज कंपनीचे जगप्रसिद्ध फ्रिज, वॉशिंग मशिन आणि इतर इलेक्ट्रॉनिक्स वस्तूंची अथांग श्रेणी उपलब्ध करून देण्यात आली असून, याचा जास्तीत जास्त नागरिकांनी लाभ घ्यावा, असे आवाहन आयोजकांतर्फे करण्यात आले आहे.

बोगस डॉक्टरांवर पोलीसांचा दणका

प्रतिनिधी ६ ऑक्टोबर

अकोट : वैद्यकीय पात्रता व नोंदणी नसताना रुग्णांवर उपचार करणाऱ्या दोन बोगस डॉक्टरांविरुद्ध अकोट शहर व ग्रामीण पोलीस ठाण्यात गुन्हे दाखल करण्यात आले आहेत. तालुका आरोग्य अधिकारी डॉ. प्रवीण चव्हाण यांच्या तक्रारीवरून ही कारवाई करण्यात आली. अकोट शहरातील समर्थ संकुल परिसरात डॉ. विजय मनोहर तांडे हे आवश्यक शैक्षणिक पात्रता व वैद्यकीय नोंदणी नसताना वैद्यकीय व्यवसाय करीत असल्याचे तपासणीत आढळून आले. याप्रकरणी अकोट शहर पोलीसांनी गुन्हा दाखल केला. तसेच डॉ. जोहब अशरब लदीद पटेल यांनी वैद्यकीय पात्रता, वैध नोंदणी व वैद्यकीय व्यवसायाचा कायदेशीर अधिकार दर्शविणारी कागदपत्रे सादर न केल्याने त्यांच्याविरुद्ध गुन्हा नोंदविण्यात आला.

पाच लाखांचा अस्वच्छ मिठाई साठा केला जप्त मोठी कारवाई

प्रतिनिधी ६ ऑक्टोबर

अकोला. अकोल्यातील रायलीजिन परिसरातील ट्रान्सपोर्टवर अन्न व औषध प्रशासनाने धाड टाकून गुजरातवरून अस्वच्छ वातावरणात आणलेला लाखो रुपयांचा बनावट मिठाईचा साठा जप्त करत तीन व्यापाऱ्यांचे परवाने तात्काळ निलंबित केले आहेत. रायलीजिन भागातील एका ट्रान्सपोर्टवर मिळालेल्या गोपनीय माहितीच्या आधारे अन्न व औषध प्रशासनाच्या पथकाने धाड टाकली. या तपासणीदरम्यान अहमदाबाद गुजरातवरून दोन ट्रकद्वारे आणलेला मिठाईचा मोठा साठा आढळून आला. यामध्ये विविध प्रसिद्ध ब्रँडचा स्वीट हलवा, ट्रॅडिशनल स्वीट, रिच स्वीट आणि ब्रजनिधी तसेच मुरलीधर स्वीटचा समावेश होता. हा संपूर्ण साठा अत्यंत अस्वच्छ आणि अनारोग्यदायी स्थितीत वाहतूक करून आणला गेला होता. अधिकाऱ्यांनी या अन्नपदार्थाचे अन्न नमुने प्रयोगशाळेतील तपासणीसाठी घेतले आहेत. उर्वरित सर्व साठा जप्त करण्यात आला असून तो

महापालिकेच्या भोड येथील कचरा प्रक्रिया आणि बायो गॅस प्रकल्पात नष्ट केला जाणार आहे. नियमबाह्य आणि आरोग्यास घातक माल मागवणाऱ्या कमल शर्मा, वैभव पाटील आणि अशोक अहुजा या तीन व्यापाऱ्यांचे परवाने निलंबित करण्यात आले आहेत. वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या मार्गदर्शनाखाली अन्न सुरक्षा पथकाने ही कारवाई केली असून यामुळे भेसळयुक्त माल विक्री करणाऱ्यांचे धाबे दणाणले आहेत.

हार्दिक शुभेच्छा

बाळासाहेब देशमुख (दादा)

यांना वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा

शुभेच्छुक

मोहम्मद फैज अब्दुल अजीज

हार्दिक शुभेच्छा

बाळासाहेब देशमुख (दादा)

यांना वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा

शुभेच्छुक

मोहम्मद फैज अब्दुल अजीज

उमलता कळंबी

दुसरा वाढदिवस

प्रनवी विनोद खंडारे

कातखेड

हार्दिक शुभेच्छा

बाळासाहेब देशमुख (दादा)

यांना वाढदिवसाच्या खूप खूप शुभेच्छा

समस्त सरनाईक परिवार

प्रभाकर सरनाईक

प्रतीक सरनाईक

